

БЪЛГАРСКИТЕ ЕКОСИСТЕМИ ВЛАЖНИ ЗОНИ В КОНТЕКСТА НА ЗАКОНА ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

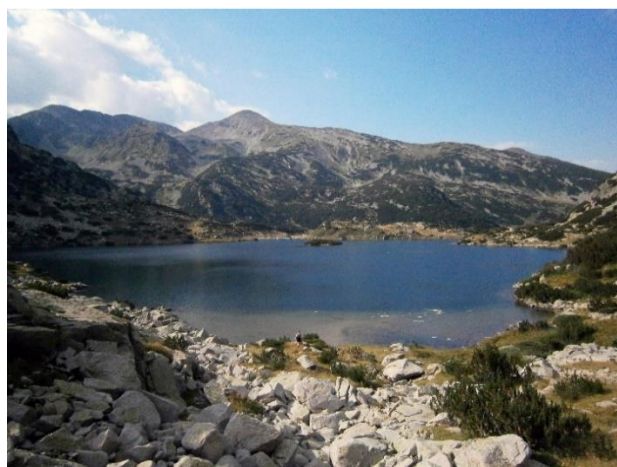

2020 г.

През 2019 г. в България са картирани 5374 влажни зони. Чрез геопортал, свързан с пространствената база данни на влажните зони, се осигурява техният системен мониторинг от Сателит Сентинел-2.

Екосистемите влажни зони в България представляват горещи точки за биологичното разнообразие.

Съгласно Ръководството за управление на влажните зони на Рамсар – Handbook 18 – Managing Wetlands, устойчивото управление включва: инвентаризация на влажните зони и оценка на въздействията, мониторинг на влажните зони за проследяване на тяхната динамика и промени.

Разработването на национални политики и планове за влажните зони е предвидено в Рамсарската конвенция и е по-подробно формулирано като необходимост в Препоръка 6.9, одобрена от конференцията на страните (COP) от март 1996 г. Конкретни насоки за обхвата на националните политики и процеса на планиране са дадени в Ръководството за разработване и изпълнение на национални политики за влажните зони Handbook 2 – Development and implementation of National Wetland Policies. Съгласно Ръководството за управление на влажните зони – Handbook 18 – Managing Wetlands, устойчивото управление включва:

1. Влажните зони са динамични, податливи на въздействията от природни и антропогенни фактори. С оглед поддържане на биологичното разнообразие в тях и тяхната продуктивност, както и да се осигури разумно ползване на техните ресурси, е необходимо да има Общо споразумение между различни управляващи, собственици и други заинтересовани страни.
2. Да се извършва инвентаризация на влажните зони и оценка на въздействията върху тях.
3. Да се създават планове за разумно ползване на влажните зони.
4. Да се посочи орган, отговорен за прилагане на съответния план.
5. Да се провежда мониторинг на влажните зони за проследяване на тяхната динамика и настъпващите промени. Въпросите, свързани с влажните зони, в националното законодателство индиректно са залегнали в:
Закон за опазване на околната среда – този закон урежда обществените отношения, свързани с: 1/ опазването на околната среда за сегашните и бъдещите поколения и защитата на здравето на хората; 2/ съхраняването на биологичното разнообразие в съответствие с природната биогеографска характеристика на страната; 3/ опазването и ползването на компонентите на околната среда; 4/ контрола и управлението на факторите, които увреждат

околната среда; 5/ осъществяването на контрол върху състоянието на околната среда и източниците на замърсяване; 6/ предотвратяването и ограничаването на замърсяването; 7/ създаването и функционирането на Националната система за мониторинг на околната среда; 8/ стратегиите, програмите и планове за опазване на околната среда; 9/ събирането и достъпа до информацията за околната среда; 10/ икономическата организация на дейностите по опазване на околната среда; 11/ правата и задълженията на държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването на околната среда.

Закон за биологичното разнообразие – този закон урежда отношенията между държавата, общините, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Република България. Съгласно закона, държавата изгражда Национална екологична мрежа, включваща: 1/ защитени зони като част от Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“, в които могат да участват защитени територии; 2/ защитени територии, които не попадат в защитените зони. В Националната екологична мрежа приоритетно се включват КОРИНЕ места, Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологично важни места. **Закон за защитените територии** – с него се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление.

Закон за рибарството и аквакултурите – има за цел да осигури устойчиво развитие на рибните ресурси, възстановяване и опазване на биологичното равновесие и обогатяване на разнообразието на рибните ресурси във водните екосистеми; развитие на стопанския и любителския риболов и аквакултурите; прилагане на правилата за отговорен риболов; повишаване на потреблението на риба и рибни продукти в страната.

Политиката по управление на водите на национално ниво се провежда от Министерство на околната среда и водите, Дирекция „Управление на водите“, както и на басейново ниво чрез обособени 4 басейнови дирекции и 16 регионални инспекции по околната среда и водите, които мониторираат и контролират отпадъчните води в рамките на своя териториален обхват.

Политиката е насочена към разработване и изпълнение на Планове за управление на речните басейни, Морска Стратегия и Планове за управление на риска от наводнения.

Националният План за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 г. поставя приоритети за опазване, поддържане и възстановяване на влажните зони, както и хоризонтални мерки за тяхното устойчиво ползване. Планът включва мерки за пространствено и функционално свързване на местообитанията влажни зони в съответствие с концепцията за Зелена инфраструктура. Настоящият Национален план за действие за опазване на най-значимите влажни зони в България 2013-2022 г. отразява набор от стратегически и програмни документи, които формулират екологичното и устойчиво развитие на европейско и международно ниво.

Трети Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г. предвижда възстановяване и опазване на влажните зони в горски територии, което се очаква да допринесе за повишаване на ефективността на съхранение на въглерод от горите.

Влажните зони в България заемат площ от 133 189.86 ha.

Една от специфичните цели на проект: „Повишаване ефективността на опазване на влажните зони“, (WetMainAreas), финансиран по Програма за транснационално сътрудничество „Балкани – Средиземно море“ 2014-2020 е: „Повишаване капацитета на институциите, лицата отговорни за пространствено планиране и др., така че да вземат информирани управленски решения и за сътрудничество в интегриране и постигане на устойчивост на екосистемите“.

За целта, в рамките на проекта, през 2019 г. са картирани 5374 влажни зони на територията на страната. Те заемат площ от 133 189.86 ha. Най-малките картирани влажни зони са с площ под 0.01 ha (BG41372400 и BG41372500). Намират се в района на община Белица, в близост до Парка за танцуващите мечки. Броят на малките влажни зони (с площ, по-малка от 8 ha) е 4 104 (11 252 ha), което представлява 8.5% от общата площ на влажните зони в страната. Тези малки влажни зони създават ценна мрежа от коридори и мостове, съществено необходими за придвижването, миграцията и разпространението на редица видове. Когато те се намират в значително урбанизирани или земеделски земи, формират острови за биологичното разнообразие и естествена зелена инфраструктура, предлагаща набор от екосистемни услуги

(съхранение на вода, отдих, приспособяване към изменението на климата). Най-голямата картирана влажна зона представлява комплекс и е с площ от 18 334.88 ha – Комплексът Беленските острови. По Рамсарски тип, най-голяма площ заемат влажните зони от тип б: Зони за съхранение на вода (резервоари, язовири, обикновено над 8 ha) – 54 398.98 ha, общият им брой е 870. Най-малка площта заемат влажните зони от тип 9: Канали и отводнителни канали, канавки – 32.50 ha. В процеса на картиране на влажните зони е създадена база данни, която кореспондира с формулярите за инвентаризация на влажните зони на MedWet (MedWet Initiative – Wetlands for a sustainable Mediterranean region). Базата данни е публично достъпна чрез Геопортала на проекта: <http://185.17.146.157>, който е изработен с цел да улесни създаването, управлението, и споделянето на геопропространствени данни за влажните зони от територията Балкани-Средиземно море (България, Гърция, Кипър, Албания и Северна Македония). Друг Геопортал: (<https://extrema.space/WetMainAreas/dashboard.html>), свързан с пространствената база данни, осигурява системен мониторинг на водния режим на влажните зони чрез сателит Сентинел-2.

Непрекъснатостта и интеграцията на екосистемите са признати от политиката на ЕС като едно от основните предизвикателства за опазването на биологичното разнообразие в подкрепа на устойчивото развитие и подобряването на качеството на живот на гражданите. Водени от това, в рамките на проект WetMainAreas направихме анализ на екологичната свързаност на картираните влажни зони. Чрез него се разглежда приносът на екосистемите влажни зони в пространствената свързаност от обектите на Националната екологична мрежа. Конкретно, целите на извършения анализ на екологичната свързаност на влажните зони с обектите от Националната екологична мрежа, са:

1. Картиране на добре свързани или изолирани територии, благоприятни за биологичното разнообразие и
2. Изследване на пространствени връзки между влажните зони, защитени зони НАТУРА 2000 и свързани територии, благоприятни за биологичното разнообразие. Анализът на свързаността следва новаторски подход, разработен в рамките на научно-изследователски проект, финансиран по Програма ХОРИЗОНТ 2020 – SWOS.

Резултатите от извършения анализ показват, че: Повечето влажни зони попадат в територии със слаба или никаква защита. Територии, които притежават много висок екологичен потенциал да предоставят екосистемни услуги и са със статут на строга защита, са определени като „горещи точки“ за опазване на биологичното разнообразие и ключов елемент на ландшафта. Всички те попадат в защитени зони от мрежата НАТУРА 2000. Особено внимание за подобряване на състоянието следва да бъде обърнато на територии, за които е установено, че са със слаба или много слаб потенциал за

предоставяне на екосистемни услуги, а граничат със защитени зони от мрежата НАТУРА 2000.

На национално ниво са идентифицирани 81 екологично свързани територии.

Най-силна връзка (най-голям брой връзки – между 100 и 1 000 000) се наблюдава в планинските територии.

Наблюдават се множество влажни зони, разположени извън Националната екологична мрежа, които имат ролята на свързващи елементи. В Геопортала, изграден в рамките на проект WetMainAreas: <http://185.17.146.157> може да бъдат детайлно разгледани пространствени слоеве отразяващи резултатите от извършения анализ на свързаността.

Въз основа на тези резултати, следва да се заключи, че за повишаване ефективността на опазване на влажните зони, следва:

1. Да се насочи внимание към консервационни мерки във влажни зони в НАТУРА 2000 зони, които са със слаб екологичен потенциал. Те заемат 790,960 ha. Влажните зони там са единствено местообитание (остров) за биологичното разнообразие.
2. Върху 9,485 ha, заети от влажни зони извън НАТУРА 2000 следва да се приложат консервационни мерки за подобряване на свързаността между влажните зони и защитените зони.
3. Делът на влажните зони, попадащи в територии със слаба или никаква консервационен статус е 47,576 ha. Прилагайки мерки за опазване на тези влажни зони, ще се подобри състоянието и на околните територии.

Повечето влажни зони попадат в територии със слаба или никаква защита.

Влажните зони, разположени извън защитени територии, попадащи в земи с много висока стойност за биологичното разнообразие следва да бъдат интегрирани в плановете за управление/действие на защитени територии и/или местообитания и видове от мрежата НАТУРА 2000.

БЪЛГАРСКИТЕ ЕКОСИСТЕМИ ВЛАЖНИ ЗОНИ В КОНТЕКСТА НА ЗАКОНА ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ

Представителите на компетентните органи, отговорни за опазване на природните ресурси, са насърчени чрез настоящия проект, при вземане на политически решения и планиране, да ползват резултатите от извършените в рамките на проекта инвентаризация на влажните зони в страната и оценка на тяхната екологичната свързаност с Националната екологична мрежа.

Същите могат да послужат за:

1. Стратегически и оперативни планове, относими към опазване на природата;
2. Планове за управление на защитени територии или речни басейни;
3. Нови нормативни актове за подобряване управлението на незащитените влажни зони;
4. Национално докладване на страната по Рамсарската Конвенция или други инициативи;
5. Съвместни действия на транснационално ниво.

Представителите на компетентните органи са насърчени да ползват резултатите от извършените в рамките на проект WetMainAreas инвентаризация на влажните зони в страната и оценка на тяхната екологичната свързаност с Националната екологична мрежа.

В допълнение, те са насърчени да се запознаят с и да използват разработените услуги в двата геопортала при вземане на решения относно управление, опазване и възстановяване на влажните зони.

Популяризирането и широкото разпространение на резултатите от картирането на влажните зони и оценката на тяхната екологична свързаност стимулират научните изследвания, образованието в областта на околната среда, повишаване на осведомеността сред различни целеви групи – компетентни органи в областта на околната среда и влажните зони, национални и централни власти, транснационални инициативи, НПО, граждани и др.

